

เศรษฐกิจชุมชน :

ตลาดนัดวันอาทิตย์ของชาวรูสะมิแล

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา¹

ในปัจจุบันถึงแม้เศรษฐกิจค่อนข้างฝืดเคืองและย่ำแย่ แต่ประชาชนก็ยังทำมาหากินกันอย่างทรหดอดทนเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเอง เงินทุนหมุนเวียนที่ใช้กันอยู่ในท้องถิ่นมีจำนวนมากพอที่จะช่วยพยุงฐานะของคนในชุมชนได้อยู่รอดไปได้ระดับหนึ่ง ระบบเศรษฐกิจที่เป็นลักษณะพึ่งพาอาศัยกันจึงน่าจะเหมาะสมกับสังคมไทยในภาวะเช่นปัจจุบันนี้ นั่นคือ ข้าราชการที่มีเงินเดือนควรกระจายรายได้ด้วยการจับจ่ายซื้อขายสินค้าของพ่อค้า แม่ค้า หรือเกษตรกร ชาวนา ชาวสวน เป็นต้น ในขณะเดียวกัน พ่อค้าแม่ค้าทั้งหลายเหล่านั้นก็ควรพยายามนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนซื้อขายกันตามความต้องการบริโภค (demand) และการผลิต (supply) ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงคุณภาพและปริมาณหรือประโยชน์ใช้สอย เมื่อระบบพึ่งพาเกิดขึ้นในสังคมหรือชุมชนก็ย่อมทำให้เศรษฐกิจมีการเคลื่อนไหว ได้อาศัยซึ่งกันและกันจนกลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชน

รูสะมิแลเป็นชุมชนเล็กๆ ที่อยู่ติดกับเขตรั้วมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีอาณาเขตกว้างขวางรวม 6 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บริเวณบ้านรูสะมิแล ตั้งแต่หน้า

โรงเรียนสาริตไปจนถึงเขื่อนกั้นน้ำทางด้านทิศตะวันตก มีประชากรรวมทั้งสิ้น 3,030 คน หรือประมาณ 1,102 ครัวเรือน

หมู่ที่ 2 บริเวณบ้านบางปลาหมอ ตั้งแต่ฝั่งคลองขุดด้านตะวันตกไปจนถึงเขตอำเภอหนองจิก มีประชากรรวมทั้งสิ้น 669 คน หรือประมาณ 85 ครัวเรือน

หมู่ที่ 3 บ้านดอนรัก มีประชากรรวมทั้งสิ้น 282 คน หรือประมาณ 53 ครัวเรือน

หมู่ที่ 4 บ้านงาแม่ มีประชากรรวมทั้งสิ้น 786 คน หรือประมาณ 448 ครัวเรือน

หมู่ที่ 5 บ้านโคกม่วง มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,380 คน หรือประมาณ 1,018 ครัวเรือน

และหมู่ที่ 6 บริเวณมหาวิทยาลัยฯ ไปจนถึงสวนสมเด็จฯ และปากน้ำ มีประชากรรวมทั้งสิ้น 4,034 คน หรือประมาณ 1,689 ครัวเรือน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2542 อย่างไรก็ตามแสดงให้เห็นว่าตำบลรูสะมิแลเป็นชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น เพราะอยู่ในเขตชานเมืองอาซีฟของชาวรูสะมิแล ได้แก่ การค้าขาย การประมง และรับราชการ อาชีพที่ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ ธุรกิจการค้าและอาชีพประมง คนในชุมชนได้มีการรวมกลุ่มและจัดวันนัดหรือตลาดนัดขึ้นเพื่อจำหน่ายสินค้าและจัดหาสินค้าจำหน่าย โดยเฉพาะที่หมู่บ้านรูสะมิแลได้จัดให้มีตลาดนัดในวันอาทิตย์ของทุกสัปดาห์ ตั้งแต่บริเวณวงเวียนหน้าประตูมหาวิทยาลัยฯ ด้านตะวันตกเฉียงไปตามถนนและเขตรั้วมหาวิทยาลัยไปจนถึงชุมชนของชาวประมงเป็นระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร

ชาวประมงออกหาปลาน้ำตื้นด้วยเรือเล็กในตอนหัวรุ่ง ผู้ที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณนี้ได้ยินเสียงเรือประมงเป็นประจำ ถ้าคืนใดไม่ได้ยินเสียงเรือแสดงว่าอากาศไม่ดีหรืออาจมีลมพายุ จนทำให้เรือออกหาปลาไม่ได้ ดังนั้นสินค้าพื้นเมืองของรูสะมิแลก็จะ เป็นปลาเล็ก ปู กุ้ง หอย มีทั้งสดและตากแห้ง อาหารทะเลสดๆ เหล่านี้พอหาซื้อได้บริเวณหมู่บ้านชาวประมง ราคาไม่แพงนักเพราะสินค้าเหล่านี้ยังไม่ถึงมือพ่อค้าคนกลาง อาชีพของชุมชนรูสะมิแลหากได้รับการส่งเสริมและอนุรักษ์ไปพร้อมกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนแล้วอาจทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ ปัจจัยการผลิต การจำหน่าย และการบริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ปัจจัยการผลิตเหล่านี้จะคำนึงถึงทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรอาหารทะเลของรูสะมิแล โรงงาน รวมทั้งทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น และงบประมาณ เป็นต้น ส่วนการจำหน่ายและการบริโภคมุ่งมั่นอยู่กับคุณภาพและ

ปริมาณ อย่างไรก็ตามตลาดนัดวันอาทิตย์เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น ความมั่นคงดังกล่าวนี้ย่อมอยู่ที่การจัดการ การรวมกลุ่มของประชาชน และการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ปัจจัยการผลิตที่มั่นคงจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (สมาน งามสนิท, 2523 : 332)

1. ทรัพยากรที่มีอยู่หรือที่หามาได้ จะต้องมียุทธศาสตร์เพียงพอและมีคุณภาพสินค้าในตำบลรูสะมิแล ได้แก่ ปู ปลา กุ้ง หอย ต้องพิจารณาว่า มีมากพอที่จะจำหน่ายหรือไม่ ราคาเหมาะสมกับต้นทุนหรือไม่ นอกจากนี้ ตลาดนัดวันอาทิตย์จะมีสินค้าประเภทเสื้อผ้ามากพอที่จะจำหน่ายได้ตลอดปี ราคาไม่แพง ซึ่งมีตั้งแต่ตัวละ 5 บาทไปจนถึงจนถึง 400-500 บาท ขึ้นอยู่กับชนิดของสินค้า เสื้อผ้าเหล่านี้ไม่ได้เป็นผลิตภัณฑ์ของชาวรูสะมิแล แต่เป็นสินค้าที่พ่อค้านำมาจากที่อื่น ถือเป็นกรรมรวมตัวของพ่อค้า แม่ค้าเหล่านั้น

2. ความคงสภาพของชุมชนชาวบ้านรูสะมิแลต่างก็คาดหวังว่าชุมชนของเขาจะต้องอยู่ได้โดยไม่ถูกทำลาย การอนุรักษ์และการจัดการที่ดีย่อมทำให้ตลาดชุมชนมีความมั่นคง ทรัพยากรในทะเลยังคงมีมากพอที่จะหาเลี้ยงชีพได้ตลอดไป หากไม่มีใครมาทำลายธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านี้ ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องช่วยกันดูแลไม่ให้ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ชาวบ้านที่นี้ใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยอาชีพที่สุจริตและอยู่กับธรรมชาติ

3. ความสามารถปรับปรุงหรือจัดหาปัจจัยทดแทน ความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนรูสะมิแล นอกจากจะผลิตสินค้าทางการประมง ชาวบ้านอาจมีอาชีพเสริมอื่นๆ ที่ทดแทนได้ เช่น ผลิตสินค้าทางการเกษตร พืช ผัก ผลไม้ เป็นต้น หรือในอนาคตอาจมีการรวมตัวของชาวบ้านผลิตผ้าปาเต๊ะ ผ้าคลุมผม

(ผ้าคลุมอัญญา) เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หรือ อาจมีการจัดตั้งอุตสาหกรรมครัวเรือน เช่น โรงงาน ปอกกุ้ง ปู โรงงานทำกะปิ โรงงานทำปลาแห้ง เพื่อเป็น สินค้าส่งออกของท้องถิ่น

4. ความมั่นคงของเทคนิคการผลิต ชุมชน จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการทางการผลิต โดยการอบรม พัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชนในชุมชน รวมทั้งให้ความรู้ด้านการประกันราคาผลผลิต ซึ่ง แหล่งความรู้ต่างๆ เหล่านี้อาจมาจากองค์กรหรือ หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัด

อย่างไรก็ตาม ความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน จะอยู่ได้นานหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับทุกคนในชุมชน ร่วมด้วยช่วยกันเพื่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะให้ความ ช่วยเหลือ ยกฐานะทางเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อความเจริญของสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะ ผู้นำท้องถิ่น องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) มี บทบาทสำคัญในการดูแล จัดการให้ชุมชนมีความ เข้มแข็ง เจริญก้าวหน้า และมั่นคง ภูมิคุ้มกัน การศึกษาระดับอุดมศึกษาดังอยู่ในท้องถิ่นมีศักยภาพ มากพอที่จะเป็นที่พึ่งทางวิชาการของชุมชนได้ จึงต้อง อาศัยความร่วมมือระหว่าง อบต.กับสถาบันการศึกษา รวมทั้งสถาบันอื่นที่อยู่ภายในจังหวัด เช่น อุตสาหกรรม จังหวัด เกษตรจังหวัด องค์กรท่องเที่ยว และ สาธารณสุขจังหวัด เป็นต้น เพื่อหาแนวทางส่งเสริม เศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคงสืบไป

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาความมั่นคงทาง เศรษฐกิจชุมชนให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น ผู้บริหาร หรือ อบต. ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กำหนดอุดมการณ์ของชุมชน โดยใช้ ความเหมาะสมของสภาพภูมิศาสตร์ ทำเล ที่ตั้ง และ อาชีพของประชาชนในชุมชนเป็นองค์ประกอบในการ กำหนดอุดมการณ์ว่าชุมชนควรเป็นอย่างไร ประชาชน

ต้องมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมสร้างอุดมการณ์ เช่น สร้าง อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ พัฒนาอาชีพ ดังคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจดี ประชาชนมั่งคั่ง ชุมชนมั่นคง”

2. กำหนดนโยบาย นโยบายเป็นส่วนสำคัญ ในการผลักดันให้การปฏิบัติเป็นไปตามอุดมการณ์ สมาชิกอบต.ต้องร่วมมือกับประชาชนในการกำหนด นโยบายให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ที่ตั้งไว้ เช่น นโยบาย ส่งเสริมอาชีพของชาวภูสะมิแล นโยบายส่งเสริมการ ท่องเที่ยว นโยบายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นโยบายพัฒนา เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

3. กำหนดแผนเศรษฐกิจ เพื่อให้บรรลุตาม นโยบายแต่ละข้อ อบต. จำเป็นต้องกำหนดเป็นแผน พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม ซึ่ง อาจดำเนินการเป็นแผนระยะสั้นหรือระยะยาวตาม ความพร้อมของ อบต.

4. จัดทำเป็นโครงการ เพื่อให้สามารถตอบ สนองแผนในข้อ 3 อบต.ควรมีส่วนผลักดันให้มีแผน และโครงการ ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมใน การวางแผนและจัดทำโครงการ อาจแยกเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี กลุ่มนักรูทกิจ (ค้าขาย) เป็นต้น

5. ปฏิบัติตามโครงการ อบต.จำเป็นต้อง สนับสนุนส่งเสริมให้มีปัจจัยต่างๆ อย่างเพียงพอที่จะ จัดทำโครงการ และเมื่อชาวบ้านปฏิบัติตามโครงการ แล้วพบปัญหาหรืออุปสรรค ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกัน ผู้บริหารทำหน้าที่ให้กำลังใจ ติดตามผล และ คอยแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

6. ประเมินผลโครงการ ผู้บริหารจะต้อง ติดตามผลทุกระยะ และต้องมีการประเมินผลเมื่อ เสร็จสิ้นโครงการ พร้อมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ ชุมชนทราบ และสามารถตัดสินใจได้ว่าควรดำเนินการ ต่อไปหรือควรรุคโครงการ หรือหาแนวทางพัฒนา โครงการต่อไป

การดำเนินงานไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ชุมชน เป็นการช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศอีกทาง
หนึ่ง โดยให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้กำหนดเองว่าจะ
ทำอย่างไรให้ชุมชนของตนมีอาชีพ มีรายได้ มีการสร้าง
งาน สร้างอาชีพ และสร้างคน เพื่ออยู่ร่วมกันอย่าง
สุขในขณะเดียวกันเป็นการพัฒนาชุมชนของตนเองด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ. (2536). ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเขตการศึกษา 2 และ 3.
รวมบทคัดย่องานวิจัย. ปัตตานี: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมาน งามสนิท. (2523). การศึกษากับชีวิตและชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

